

***Рейтингова оцінка як інформаційна база для обґрунтування програм
регіонального розвитку***

Важливим індикатором розвитку територій є податкові надходження до бюджетів усіх рівнів. Рейтингова оцінка районів за рівнем податкових надходжень дасть змогу прослідкувати та порівняти можливості кожного із них щодо збору податкових платежів і рівень невикористаного потенціалу.

У світовій практиці для управління розвитком територій широко використовується рейтинговий аналіз. Розраховані рейтинги знаходять своє практичне застосування під час визначення тенденцій соціально-економічного стану району, типології об'єктів, закономірностей розвитку взаємозв'язків.

Сьогодні формуються методологічні засади і практика рейтингового управління, які були б узгоджені із західною системою стандартів і, водночас, урахували б особливості України [1, с. 188-211]. Їх актуальність визначає складність процесу управління та все більшу роль у ньому інформаційних технологій.

Рейтинг – це ієрархічна система, у якій між об'єктами встановлено якісне відношення рівноваги, яке базується на певних принципах і визначає місце кожного елемента в ранжируваному ряду [2].

Результати рейтингового аналізу є хорошою інформаційною базою для характеристики ефективності податкової політики та сприяють визначенню стану оподаткування і потенційних можливостей територій. Показники процесу оподаткування, що використовуються для проведення рейтингової оцінки, повинні мати якомога більш повне змістове наповнення, інтерпретувати як позитивні, так і негативні зміни, бути реальними, доступними, порівнянними у просторі та часі [4].

Рейтингове оцінювання районів області запропоновано провести за обсягом надходжень податку на прибуток підприємств, як важливого бюджетоутворюючого платежу, що здійснює регулюючу функцію. Інтегральну оцінку визначено з використанням методу суми місць та методу комплексних статистичних коефіцієнтів. Для розрахунку інтегральної оцінки сформовано перелік вихідних показників: частка податку на прибуток підприємств у загальному обсязі податкових надходжень, виконання планових показників надходжень, відносна величина динаміки, коефіцієнт локалізації.

Комплексна оцінка стану оподаткування територіальних одиниць зумовлена складністю одночасного контролю великої кількості різноманітних показників і має важливе значення для управління економічними процесами на рівні області. Неможливо виділити один найбільш істотний показник, що повною мірою характеризував би стан оподаткування на певній території. Це зумовлює потребу у проведенні оцінки різних аспектів збору податкових платежів до бюджетів усіх рівнів. Вона є основою для вибору стратегії управлінських дій, їх обґрунтування та перевірки дієвості і результативності.

Рейтингове оцінювання районів щодо надходжень від податку на прибуток підприємств методом суми місць проводиться в чотири етапи. На першому етапі формується масив первинних даних. Другий передбачає здійснення статистичного аналізу на основі запропонованих показників. На третьому етапі визначається місце районів у рейтингу за кожним із показників. Четвертий етап передбачає розрахунок інтегральної оцінки та встановлення рейтингу адміністративно-територіальних одиниць.

Рейтингове оцінювання районів за обсягом податкових надходжень до бюджету методом комплексних статистичних коефіцієнтів дає змогу визначити місце кожної території в процесі оподаткування з урахуванням значення підсумкового комплексного коефіцієнта.

Розрахунок комплексної рейтингової оцінки районів Тернопільської області щодо збору податку на прибуток підприємств методом комплексних статистичних коефіцієнтів [3, с. 190 - 206] здійснено за формулою 1.

$$K_j = \sum_{i=1}^n \frac{\Delta x_{ji}}{R_i} \quad (1)$$

де K_j – комплексний коефіцієнт вагомості відхилень;

Δx_{ji} для показників-стимуляторів визначається як різниця між максимальним значенням i -го показника та значенням i -го показника j -го регіону;

Δx_{ji} для показників-дестимуляторів визначається як різниця між значенням i -го показника j -го регіону та мінімальним значенням i -го показника;

R_i – розмах варіації (різниця між максимальним та мінімальним значенням i -го показника).

При використанні різних методичних підходів до розрахунку рейтингів ефективним для визначення ступеня однозначності інтегральних оцінок є застосування коефіцієнта кореляції рангів Спірмена [5, с. 113-119]:

$$r = 1 - \frac{6\sum d^2}{n(n^2 - 1)}, \quad (2)$$

де d – розбіжності між рейтингами районів, визначеними за різними методами інтегрування;

n – кількість районів.

Коефіцієнт кореляції рангів, визначених зазначеними методами за два роки, становить 0,94 та 0,99 відповідно. Це свідчить про високий ступінь подібності інтегральних оцінок.

Отримані результати дають змогу оцінити потенціал окремих територій, вказують на можливість та необхідність застосування заходів державної підтримки бізнесу, як основного джерела доходів бюджету.

Однак, до результатів територіальних ранжувань потрібно підходити виважено на всіх етапах побудови багатовимірної інтегральної оцінки, враховувати неможливість однозначного трактування позитивної чи негативної ситуації у районах.

Список використаної літератури

1. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: Навч. посіб. / В. В. Вітлінський. – К.: КНЕУ, 2005. – 408 с.
2. Горкавий В. К. Статистика: Підруч. / В. К. Горкавий. – К.: Вища школа, 1995. – 415 с.
3. Кулинич Р. О. Статистична оцінка чинників соціально-економічного розвитку / Р. О. Кулинич. – К.: Знання, 2007. – 311 с.
4. Манцуров І. Г. Регіональний аналіз пропорційності розподілу доходів місцевих бюджетів України / І. Г. Манцуров, А. В. Головач, К. В. Захожай // Вчені записки: Зб. наук. праць – К.: ДВНЗ “КНЕУ імені В. Гетьмана”, 2007. – Вип. 9. – С. 172-180.
5. Статистика: Підруч. / [С.С. Герасименко, А.В. Головач, А.М. Єріна та ін.]; за наук. ред. д-ра. екон. наук С.С. Герасименка. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2000. – 467 с.